

Ο Ιερέας στα καταστήματα κράτησης: Θεσμικά πλαίσια

Της Ομότιμης Καθηγήτριας κ. Καλλιόπης Δ. Σπινέλλη

«...Η εκκλησία είναι στον κόσμο ό,τι η ψυχή στο σώμα :πνοή και ζωή.

Είναι η έκφραση της αγάπης του Θεού και τη δωρεάς Του στον άνθρωπο...»

(Μακαριοτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χριστόδουλος[1]).

Και όμως υπάρχουν άνθρωποι που στερούνται την Εκκλησία. Μήπως εμείς τη

στερούμε από τους κρατούμενους;

1.Εισαγωγικές παρατηρήσεις – Το φυσικό περιβάλλον ή ο χώρος των καταστημάτων κράτησης

Ο ιερέας που βρίσκεται στο χώρο του καταστήματος κράτησης είναι και αυτός «φορέας ενός λειτουργικού χαρίσματος, το οποίο καλείται να ενεργοποιεί σε διακονία ποιμαντική»[2] σε ένα ιδιόμορφο ωστόσο χώρο. Ο χώρος αυτός δεν καλείται πια φυλακή, αφού πλέον στην εποχή των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του Δικαστηρίου που τα προασπίζεται, ο κρατούμενος δεν φυλακίζεται αλλά περιορίζεται (πρβλ. τις ποινές τις «στερητικές της ελευθερίας» που έχουν μετονομαστεί σε «ποινές περιοριστικές της ελευθερίας»[3]) και διατηρεί πολλά από τα δικαιώματα των ελεύθερων ατόμων λ.χ. έχει δικαίωμα να ψηφίζει, έχει δικαίωμα στη λατρεία, έχει δικαίωμα να διασφαλίζεται ο σεβασμός της αξιοπρέπειάς του, να μην τυγχάνει διακριτικής μεταχείρισης, να αναφέρεται εγγράφως σε κάθε δημόσια αρχή κλπ.[4]. Επίσης ως κρατούμενος μπορεί λ.χ. να απολυθεί υπό όρους πριν από την έκτιση ολόκληρης της ποινής του, ή και να παίρνει υπό προϋποθέσεις, άδειες επίσκεψης της οικογένειάς του. Εξάλλου για τον ιδιόμορφο αυτό χώρο προβλέπονται 2 οργανικές θέσεις ιερέων:: μία στο συγκρότημα Κορυδαλλού, όπου βρίσκονται περισσότεροι από 2.000 κρατούμενοι και κρατούμενες, συμπεριλαμβανομένων και των τροφίμων του Νοσοκομείου, του Ψυχιατρείου, των εργαζομένων στην Κεντρικά Αποθήκη Υλικού Φυλακής ή στους λεγόμενους "φούρνους". Η 2η οργανική θέση ανήκει στην Κασσαβέτεια και είναι κενή[5].

Η ανεπάρκεια των οργανικών θέσεων ιερέων γίνεται περισσότερο εμφανής, όταν λάβουμε υπόψη μας ότι τα καταστήματα κράτησης της χώρας μας είναι πλέον 30 και ότι κατά την 1η Οκτωβρίου 2004 υπήρχαν σε αυτά 8.500 κρατούμενοι, ενώ οι προβλεπόμενη χωρητικότητα είναι μόλις 5.500 θέσεις.(Οι σχετικοί ακριβείς αριθμοί είναι: 8.524 και 5.584 αντίστοιχα). Σύμφωνα όμως με πληροφορίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, όλα τα καταστήματα εξυπηρετούνται από ιερείς, οι οποίοι ανήκουν στη Μητρόπολη ή την ενορία όπου βρίσκεται το κατάστημα κράτησης. Οι ιερείς αυτοί δεν αμείβονται αλλά προσφέρουν ιεραποστολικά τις υπηρεσίες τους, εργαζόμενοι ως εθελοντές - ιερείς. Έτσι καλύπτεται λ.χ. η έλλειψη οργανικής θέσης στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα – δηλ. του Καταστήματος που αντικατέστησε το Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων Κορυδαλλού και που φιλοξενεί συνήθως γύρω στους 250 νέους ηλικίας 13-21 ετών. Δηλ., νέους που χρειάζονται, όπως είναι ευνόητο, ιδιαίτερη ποιμαντική φροντίδα.

Η σύντομη περιγραφή του ιδιόμορφου αυτού χώρου που επιχειρήσαμε δεν θα ήταν πλήρης, αν δεν τονίζονταν οι συνθήκες κράτησης. Παρά τις συνεχείς προσπάθειες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, οι κρατούμενοι συνωστίζονται στα περισσότερα καταστήματα κράτησης (Θυμίζουμε τις 5.500 περίπου θέσεις για τους 8.500 περίπου κρατούμενους.) Αυτός ο υπερπληθυσμός των κρατουμένων δημιουργεί προβλήματα επιτήρησης για την πρόληψη βίαιων συμπεριφορών, επιτείνει τα προβλήματα των μολυσματικών ασθενειών (Ηπατίτιδας διαφόρων μορφών, HIV, AIDS, φυματίωσης) και δυσχεραίνει τον έλεγχο για την αποφυγή χρήσης ή κατάχρησης οινόπνευματος -συνήθως αυτοσχέδια παραγόμενου από φρούτα - και ναρκωτικών. Επιπλέον, αναγκαστικά χάνεται κάθε έννοια ζωτικού αλλά και ιδιωτικού χώρου, αφού τόσο στα κελιά συνωστίζονται συχνά ακόμα και 5 άτομα με ένα κοινό αποχωρητήριο ασιατικού τύπου χωρίς διαχωριστικό παραπέτασμα και περισσότερες από 2 Τηλεοράσεις, οι οποίες μπορεί και να λειτουργούν όλη τη νύκτα με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Οι συνθήκες δεν είναι καλύτερες στις φυλακές που ακολουθούν το σύστημα της

ομαδικής στέγασης κρατουμένων.

Και η αντικειμενική αυτή περιγραφή, απαραίτητη για όσους ιερείς θα κληθούν να υπηρετήσουν στο χώρο αυτό, είτε ως έμμισθοι είτε ως εθελοντές, συμπληρώνεται με τη διαφοροποίηση της φυσιογνωμίας των κρατουμένων, η οποία επήλθε προϊόντος του χρόνου. Μόλις 10 χρόνια πριν, το 1994 (1.1.94) το σύνολο των κρατουμένων (δηλ. εδώ περιλαμβάνονται οι γυναίκες, οι ανήλικοι και άλλες ειδικές κατηγορίες) ήταν 6.884, ενώ σήμερα είναι 8.524. Οι αλλοδαποί κρατούμενοι αποτελούσαν το 22.7% και σήμερα είναι λίγο λιγότεροι από τους μισούς δηλ. 42.0%. Τότε το 32,8% ήταν παραβάτες του ν., περί ναρκωτικών, σήμερα 1 στους 4 κρατουμένους ή 40,6% είναι τέτοιας μορφής παραβάτες. Και η περαιτέρω ποιοτική διαφοροποίηση της εγκληματικότητας, όπως διαγράφεται από τις επιβαλλόμενες ποινές μας δείχνει, ότι το 1994 οι καταδικασμένοι σε ισόβια κάθειρξη αποτελούσαν το 5,6% του πληθυσμού των κρατουμένων, ενώ το 2004 το ποσοστό ανέρχεται στο 7,0%. Τέλος οι κατάδικοι με κάθειρξη 15 ετών και άνω ήταν 7,0% το 1994 και σήμερα το ποσοστό αυτό ξεπέρασε το 11% (συγκεκριμένα είναι 11.2%).

Αυτά τα δεδομένα καταγράφουν τη σοβαρότητα του πληθυσμού των κρατουμένων στις μέρες μας, χωρίς να διευκρινίζουν πόσοι από αυτούς είναι μέλη οργανωμένων ομάδων, διακινητές κοκαΐνης ή ηρωΐνης, γυναικών και παιδιών που προορίζονται για γενετήσια εκμετάλλευση, διακινητές όπλων, κλπ. Πάντως, εύλογα, τα στοιχεία που παραθέσαμε περιγράφουν τις συνθήκες αλλά και την αλλαγή της φυσιογνωμίας των κρατουμένων και των χώρων κράτησης στη χώρα μας[6].

2.Υπάρχουν πλαίσια δράσης;

Ο ιερέας που κινείται σε αυτούς τους χώρους περιβάλλεται όχι μόνο από κάγκελα αλλά και από πλαίσια που ποδηγετούν ή και περιορίζουν τη δράση του. Τα πλαίσια αυτά είναι :

Ο υπέρτατος νόμος: Ο νόμος του Θεού - Ο νόμος της αγάπης
Ο Καταστατικός Χάρτης της χώρας
Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ρώμη ,1950)
Ο Σωφρονιστικός Κώδικας και
Ο Εσωτερικός Κανονισμός των Καταστημάτων Κράτησης

3.Ο υπέρτατος νόμος: Ο νόμος του Θεού – Ο νόμος της αγάπης

Άλλοι καταλληλότεροι από εμένα μπορούν να μιλήσουν για το θέμα αυτό. Εγώ αρκούμαι μόνο να θυμίσω λίγα λόγια ενός στοχαστικού κληρικού που τονίζει «ο λόγος της Ιεροσύνης και της Θεολογίας της εκκλησίας είναι ο λόγος της πίστεως ενεργούμενης δι' αγάπης.»[7]. Και ο Χριστός ευσπλαχνίζεται όλους εκείνους (τον τελώνη, τον άσωτο, την πόρνη, τον ληστή, την μοιχαλίδα, τη Σαμαρείτιδα) που η υποκρισία της Ηθικής τους καταδικάζει. Η Ηθική κοιτάζει τους λόγους και τα έργα μας, αλλά ο Χριστός κοιτάζει κατ' ευθείαν στην καρδιά μας.»[8].

4. Ο Καταστατικός Χάρτης της Ελλάδος - Το Σύνταγμα

Το άρθρο 13 του Συντάγματος είναι ενταγμένο στο Δεύτερο Μέρος που επιγράφεται "Ατομικά και Κοινωνικά δικαιώματα". Αυτό έχει βαρύνουσα σημασία. Επίσης σημασία έχει και το ότι το ά.13 δεν τροποποιήθηκε με την αναθεώρηση του 2001.

Για την προώθηση της ανάπτυξης του θεματός μας, σκόπιμο είναι να αναφερθούμε στο σημείο αυτό σε ορισμένες διατάξεις του άρθρου αυτού.

«1. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις κανενός.

2. Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη . Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται.

3. Οι λειτουργοί όλων των γνωστών θρησκειών υπόκεινται στην ίδια εποπτεία της Πολιτείας και στις ίδιες υποχρεώσεις απέναντί της, όπως και οι λειτουργοί της επικρατούσας θρησκείας...»

Η θρησκευτική πολυμορφία των σύγχρονων κοινωνιών αντικατοπτρίζεται και στα καταστήματα κράτησης, όπως είδαμε. Έτσι, η ύπαρξη αλλοδαπών ετεροδόξων ή και αλλοθρήσκων καθιστά ιδιαίτερα απαιτητική τη θέση του χριστιανού ορθόδοξου ιερέα, διότι εκτός του ποιμαντικού έργου προς τους ορθόδοξους κρατούμενους, καλείται να επιτελέσει και καθήκοντα που αφορούν τους ετεροδόξους ή και αλλόθρησκους, όπως λ.χ. να επικοινωνήσει με λειτουργούς ή μη κυβερνητικές οργανώσεις της επιθυμίας τους, όπως είναι η Caritas, ή και με τη Διεύθυνση του καταστήματος προκειμένου να διευκολύνει τους εν λόγω κρατούμενους να ικανοποιήσουν διάφορες ανάγκες τους.

Ο συνδυασμός των διατάξεων που αναφέρονται στο απαραβίαστο της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης, στο ανεμπόδιο της άσκησης της λατρείας από κάθε γνωστή θρησκεία, εφόσον η άσκηση αυτή δεν προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη, και στην απαγόρευση του προσηλυτισμού, απαιτεί πρώτα-πρώτα ανοχή των "διαφορετικών" και περίσσειμα αγάπης προς όλους τους κρατούμενους. Απαιτεί όμως συχνά και λεπτούς χειρισμούς που απορρέουν από το σεβασμό της αξίας και των αξιών του κάθε ανθρώπου, για να θυμηθούμε και πρόσφατο άρθρο του μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας[9].

Φυσικά, το ζήτημα του δικαιώματος στη λατρεία, για το οποίο γίνονται εδώ ορισμένες μόνο νύξεις, έχει πολλές διαστάσεις [10], τις οποίες δεν μας επιτρέπει ο χρόνος να αναλύσουμε. Πάντως, πρόβλημα έχει δημιουργηθεί σχετικά με την ερμηνεία του όρου "γνωστή θρησκεία", εφόσον κατά το Σύνταγμα, κάθε "γνωστή θρησκεία" είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδια. Η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας ήδη από το 1975 είχε αποφανθεί, ότι γνωστή είναι κάθε θρησκεία με φανερά δόγματα, λατρείες, οργάνωση, και σκοπούς [2105-2106/1975 (Ολ.,)]. Έτσι η σχετική απόφαση δέχτηκε ότι το δόγμα των Μαρτύρων του Ιεχωβά ή Χιλιαστών αποτελεί "γνωστή θρησκεία". Και αυτή η απόφαση συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, ανεμπόδιση είσοδο ενός μάρτυρα του Ιεχωβά στα καταστήματα κράτησης, εφόσον το ζητήσει κάποιος κρατούμενος.

5. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), Ρώμη, 1950

Όπως είναι γνωστό από το 1974 (ν.δ. της 19/20.9.1974) η Σύμβαση αυτή αποτελεί τμήμα της ελληνικής νομοθεσίας και μάλιστα αυξημένης τυπικής ισχύος (ά,28 παρ 1 Συντάγματος), επομένως τόσο η Πολιτεία όσο και η Εκκλησία της Ελλάδος συμμορφώνονται προς αυτή. Άλλωστε, έχει ήδη γραφεί ότι τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και η Ορθοδοξία είναι έννοιες συμβατές και μάλιστα η τελευταία απετέλεσε πηγή για τα πρώτα. « Η ορθόδοξη πίστη επηρεάζει βαθιά την ανθρώπινη συνείδηση και τη βούληση για συμμόρφωση με τις βασικές αρχές της ελευθερίας της ισότητας, της αξιοπρέπειας, της αδελφοσύνης και των άλλων ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αποτελούν προέκταση αυτών των ιδεωδών.»[11]

Το ά. 9 της ΕΣΔΑ που αναφέρεται στην ελευθερία εκδηλώσεως της θρησκείας είναι ευρύτερο από το ελληνικό Σύνταγμα. Η Σύμβαση παρέχει δικαίωμα «ελευθερίας σκέψεως, συνειδήσεως,...ως και την ελευθερία εκδηλώσεως της θρησκείας ή των πεποιθήσεων μεμονομένως, ή συλλογικώς, δημοσία ή κατ'ιδίαν, δια της λατρείας, της παιδείας, και της ασκήσεως των θρησκευτικών καθηκόντων και τελετουργιών.» Έτσι, κράτη μέλη μέσω των σωφρονιστικών υπαλλήλων, για να αποφύγουν καταδίκες επέτρεψαν λ.χ. ασκήσεις γιόγκα σε κελί, πρόσφεραν δίαιτα χορτοφαγίας, έκαναν προσπάθειες για εξεύρεση βουδιστών ιερέων ή διευκόλυναν επικοινωνία με εθελοντική επιτροπή Εβραίων επισκεπτών της φυλακής. [12]

6. Η ειδική νομοθεσία για τα Καταστήματα Κράτησης : Ο Σωφρονιστικός Κώδικας και ο Εσωτερικός Κανονισμός των Καταστημάτων

Ο Σωφρονιστικός Κώδικας του 1999 (ν. 2776/1006) περιέχει το άρθρο 39 που επιγράφεται « Άσκηση θρησκευτικών καθηκόντων».

Επειδή το άρθρο αυτό εξειδικεύεται στον Εσωτερικό Κανονισμό[13] αναφερόμαστε μόνο στον τελευταίο.

Συγκεκριμένα ο Κανονισμός αυτός, που ισχύει από το Μάιο του 2003, αναφέρεται στο άρθρο 50 στα «Καθήκοντα του θρησκευτικού λειτουργού». Το ά.50 που είναι αρκετά αναλυτικό και διαφωτιστικό έχει ως εξής:

«1. Ο θρησκευτικός λειτουργός μεριμνά για την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων των κρατουμένων στο πλαίσιο της **προαιρετικής** θρησκευτικής τους αγωγής. (Υπογραμμίζουμε το επίθετο «προαιρετική», για να επισημάνουμε ότι προέρχεται από το Σωφρονιστικό Κώδικα. Αφετηρία του ά.39 ΣΚ αποτελεί η διακήρυξη ότι «η θρησκευτική αγωγή είναι προαιρετική και περιλαμβάνει το δικαίωμα του κρατουμένου να ασκεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα και να επικοινωνεί με **αναγνωρισμένο** εκπρόσωπο του θρησκευμάτος του ή του δόγματός του.»)

Κατά τον Εσωτερικό Κανονισμό:

« Ειδικότερα, ο θρησκευτικός λειτουργός:

2. Οργανώνει τακτικά εκδηλώσεις θρησκευτικής λατρείας σε ναό ή άλλο κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο του καταστήματος.

3. Επισκέπτεται κρατουμένους, οι οποίοι βρίσκονται σε **ειδικούς χώρους κράτησης**. (Διευκρινίζουμε : ακόμη και σε απομόνωση)

4. Συνεργάζεται με θρησκευτικούς λειτουργούς ή εκπροσώπους άλλων αναγνωρισμένων θρησκευμάτων ή δογμάτων για τη διευκόλυνση του έργου τους και την αποφυγή πράξεων προσηλυτισμού.

5. Εκφράζει τη γνώμη του για θέματα που άπτονται του λειτουργήματός του ενώπιον του Συμβουλίου Φυλακής.

6. Προβαίνει σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την τέλεση βαπτίσεων και γάμων κρατουμένων με θρησκευτικό τύπο σε συνεργασία με το Συμβούλιο Φυλακής, το οποίο αποφασίζει για τη χορήγηση άδειας και όλες τις αναγκαίες λεπτομέρειες (ημέρα, ώρα και τόπος τέλεσης, αριθμός και ιδιότητα παρευρισκομένων κ.λπ.).(Εδώ σημειώνεται ότι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, συνεισφέρει οικονομικά , όταν ένα κατάστημα κράτησης ζητήσει κάλυψη εξόδων για ιεροτελεστίες, αγορά κεριών κλπ. Έως σήμερα 16 καταστήματα έχουν διατυπώσει τέτοια αιτήματα και έχουν ικανοποιηθεί)[14].

7. Μεριμνά, σε συνεργασία με την Ιερά Μητρόπολη του τόπου όπου εδρεύει το κατάστημα κράτησης ή με το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, για την κάλυψη των θρησκευτικών αναγκών των κρατουμένων, οι οποίοι πρεσβεύουν άλλο θρήσκευμα ή δόγμα και εκδηλώνουν σχετική επιθυμία..... **Εάν δεν υπηρετεί θρησκευτικός λειτουργός στο κατάστημα, το Συμβούλιο Φυλακής μεριμνά για την κάλυψη των θρησκευτικών αναγκών των κρατουμένων»**

(Αξιοσημείωτη είναι και η τελευταία πρόταση, η οποία θέτει την ευθύνη της κάλυψης των θρησκευτικών αναγκών, εφόσον είναι φανερό ότι δεν προβλέπονται οργανικές θέσεις, αλλά και η μία εκ των 2 προβλεπομένων παραμένει κενή .)

7. Διαπίστωση προβλημάτων –Συμπεράσματα - Προτάσεις

Στις 23 Ιουνίου 1993 η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος είχε ασχοληθεί εκ νέου και μάλιστα εν εκτάσει, με το θέμα : “Η ποιμαντική διακονία της εκκλησίας εν ταις φυλακαίς”. Ολόκληρη η Ημερίδα για τα στελέχη των Μητροπόλεων είχε αφιερωθεί στο κρίσιμο αυτό ζήτημα.

Δυστυχώς, πολλές από τις τότε αρνητικές διαπιστώσεις ισχύουν και σήμερα. Σε μεγάλο βαθμό μάλιστα η κατάσταση στα καταστήματα κράτησης έχει χειροτερέψει κατά τη δεκαετία που διέρρευσε.

1η διαπίστωση: Οι οργανικές θέσεις εξακολουθούν να είναι 2, όπως και το 1993, ενώ τα καταστήματα τότε ήταν 28 και σήμερα 30. Η μία δε θέση στην Κασσαβέττεια είναι κενή. Βέβαια, σύμφωνα με δήλωση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, τα υπάρχοντα κενά πληρούνται από τις Μητροπόλεις ή τις ενορίες του τόπου, όπου βρίσκονται τα καταστήματα κράτησης. Ωστόσο, κατά πάσα πιθανότητα οι ιερείς αυτοί επισκέπτονται

τα καταστήματα συνήθως κατά τις μεγάλες γιορτές της χριστιανοσύνης και δεν ασκούν συστηματικά ποιμαντικό έργο. Μια λύση θα ήταν να δοθεί ένα επίδομα θέσης στους ιερείς αυτούς, ώστε να αφιερώνουν μεγάλο μέρος του χρόνου τους στα καταστήματα κράτησης. Το δε επίδομα θέσεως να καλυφθεί είτε από πόρους της Εκκλησίας της Ελλάδος λ.χ. από τα έσοδα της Εκκλησιαστικής Κεντρικής Υπηρεσίας Οικονομικών (ΕΚΥΟ) ή και από έναν πρόσθετο έρανο σε όλους τους ναούς της Επικράτειας λ.χ. την 3η Οκτωβρίου κάθε έτους – ημέρα του Αγίου Διονυσίου και της Δικαιοσύνης.

2η διαπίστωση: Τα καταστήματα κράτησης το 1993 είχαν λιγότερους από 4.000 κρατούμενους, ενώ σήμερα οι κρατούμενοι είναι υπερδιπλάσιοι, και ο υπερπληθυσμός και συνωστισμός των κρατουμένων, παρά την κάποια αύξηση της χωρητικότητας των καταστημάτων κράτησης με την προσθήκη νέων, εξακολουθεί να υφίσταται, δεδομένου ότι η εγκληματικότητα αυξάνεται με ταχύτερο ρυθμό από ό,τι η χωρητικότητα των καταστημάτων κράτησης. Επομένως, η λύση δεν είναι η συνεχής κατασκευή νέων φυλακών, αλλά η πρόληψη της παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων και της εγκληματικής των ενηλίκων. Και στο θέμα αυτό οι ιερείς κάθε ενορίας μπορούν και πρέπει να αφιερώσουν ειδικό χρόνο τόσο στους ενορίτες τους, που και αυτοί δεν είναι άτρωτοι, όσο και σε όσους βρίσκονται μακριά από την εκκλησία. Ο χρόνος αυτός θα επικεντρώνεται σε επιστημονικά ελεγμένα για την επιτυχία τους προγράμματα πρόληψης της εγκληματικότητας και όχι απλώς σε διαλέξεις.

3η διαπίστωση: Τα καταστήματα κράτησης είναι και αυτά μια μικρή πολυ-πολιτισμική κοινωνία. Τα ποιμαντικά προβλήματα που δημιουργούνται από την παρουσία ετεροδόξων, αλλοθρήσκων, μαρτύρων του Ιεχωβά, και άλλων κρατουμένων με ασυνήθεις θρησκευτικές πεποιθήσεις, πρέπει να θεωρούνται κυρίως μέσα από το πνεύμα της αγάπης αλλά και του αληθινού σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

4η διαπίστωση: Η απουσία εθελοντών ιερέων, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, από τα καταστήματα κράτησης είναι αισθητή. Ακόμη και δημιουργία περισσότερων οργανικών θέσεων θα μπορούσε να προβλεφθεί, αν η Διεύθυνση των Καταστημάτων και το Υπουργείο Δικαιοσύνης εκτιμούσαν το ζήλο των εθελοντών ιερέων και την αποτελεσματικότητα του ποιμαντικού τους έργου στη βελτίωση του όλου κλίματος του καταστήματος κράτησης. Είναι γεγονός ότι ενώ πολλές ομάδες εθελοντών ζητούν άδεια και τους χορηγείται, υπό προϋποθέσεις, για τακτικές επισκέψεις στις φυλακές, δεν έχουν υπάρξει ιερείς, πλην ελαχιστοτάτων εξαιρέσεων, που να έχουν προσεγγίσει την αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Δικαιοσύνης και να έχουν προσφερθεί λ.χ. να παράσχουν ενισχυτική διδασκαλία σε κρατούμενους που σπουδάζουν, να συντροφέψουν ασθενείς κρατούμενους ή να παρηγορήσουν κρατούμενους με ανυπέρβλητα οικογενειακά ή οικονομικά προβλήματα, και κυρίως να προσφέρονται για το μυστήριο της ιεράς εξομολογήσεως και για την τέλεση της θείας ευχαριστίας συχνά και σε τακτά χρονικά διαστήματα. «Ο μεν θερισμός πολύς, οι δε εργάται ολίγοι.»^[15] Μια δυνατότητα αντιμετώπισης του κρίσιμου αυτού ζητήματος θα ήταν η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση θεολόγων στα πανεπιστήμια, φοιτητών ιερατικών σχολών αλλά και ήδη εργαζόμενων ιερέων. Τα άτομα αυτά πρέπει να πληροφορηθούν τις πολυσχιδείς ανάγκες που υπάρχουν στα καταστήματα κράτησης και να εκπαιδευτούν ανάλογα, ώστε η παρουσία τους να αποτελεί τη ζωντανή παρουσία της εκκλησιαστικής θαλπωρής που μπορεί να θεραπεύει.

Και θα ήθελα να κλείσω όπως άρχισα, με μια σκέψη του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου. «...Η εκκλησία είναι στον κόσμο ό,τι η ψυχή στο σώμα :πνοή και ζωή. Είναι η έκφραση της αγάπης του Θεού και της δωρεάς Του στον άνθρωπο...». Και όμως υπάρχουν άνθρωποι που στερούνται την Εκκλησία. Ας μην είμαστε εμείς που στερούμε από τους κρατούμενους αυτήν την ευλογία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 - Από την ομιλία του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλου : FUTURUM, Το μέλλον της Ευρώπης, Τόλημη, Ιανουάριος 2004,σ.13.

2 - Πρωτοπρεσβυτέρου. Γεωργίου Δ.Μεταλληνού, Η Ενορία : Ο Χριστός εν μέσω ημών,, Εκδόσεις Αποστολικής Διακονίας, της Εκκλησίας της Ελλάδος, 1990, σ.21.

- [3](#) - Πρβλ. Το παλαιότερο άρθρο 51 του Ποινικού Κώδικα όπου χρησιμοποιείται ο πρώτος όρος, , με π.χ., το ά.99 ΠΚ, το οποίο έχει αντικατασταθεί με νεότερους νόμους και στο οποίο αναφέρεται ο δεύτερος όρος.
- [4](#) - Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας Γενικών Καταστημάτων Κράτησης τύπου Α΄ και Β΄, Αριθ. Αποφ. 588, 19/7/4.2003. ΦΕΚ Β΄, 463, 17.4.2004., ά31.
- [5](#) - Προσωπική επικοινωνία με τον Κω Ι.Σταλικά ανώτερο στέλεχος του Υπουργείου Δικαιοσύνης, τον οποίο ευχαριστώ και από αυτή τη θέση.
- [6](#) - Αδημοσίευτα στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης.
- [7](#) - Πρωτοπρεσβυτέρου Μιχαήλ Σ. Καρδαμάκης, Οι πειρασμοί της Ιστορίας και η Μαρτυρία της Εκκλησίας ,σ 13.
- [8](#) - Στο ίδιο, σ.55.
- [9](#) - Αρχιεπισκόπου Αλβανίας, κ. Αναστασίου, Η αναζήτηση των πανανθρώπινων αξιών, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 10.10.2004.
- [10](#) - Βλ. σχετικά Κ.Δ.Σπινέλλη, Άσκηση λατρείας στις φυλακές και ανθρώπινα δικαιώματα ή το δικαίωμα των κρατουμένων στη λατρεία, στο: Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Η Ποιμαντική Διακονία, της Εκκλησίας εν ταις Φυλακαίς, Αθήναι, 1994, σ.33 επ.
- [11](#) - + Αναστασίου, Αρχιεπισκόπου Τυράνων και πάσης Αλβανίας, Παγκοσμιότητα και Ορθοδοξία, Δ΄ Έκδοση, Ακρίτας, 2002, σ.92).
- [12](#) - Βλ. και Κ.Δ.Σπινέλλη, ό.π.39-41.
- [13](#) - Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας Γενικών Καταστημάτων Κράτησης, ό.π..
- [14](#) - Πληροφορία από προσωπική επικοινωνία.
- [15](#) - Μτ.θ΄47.